

Yliopistojen opetusalan liitto YLL

Puheenjohtajan kirje 2/2017

30.5.2017

Hyvä YLLiläinen,

tässä kirjeessä uusimmat kuulumiset yliopistopolitiikasta, edunvalvonnasta ja jäseneduista. Jos yliopistopolitiikka tuntuu etäiseltä, luethan ainakin kohdat työaikakysymyksistä ja jäseneduista (erityisesti SOS-international -palvelu).

Ajankohtaista yliopistopolitiikasta: opetusyhteistyö

Yliopistopolitiikka on edelleen suurten muutospaineiden edessä. Siitä kertonee osaltaan käsite korkeakoulupolitiikka, jota yhä enemmän käytetään keskustelussa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyöstä.

Kielten opetuksen osalta yhteistyö avattiin elokuussa 2016. Lappeenrannan teknillisen yliopiston kielten ja viestinnän opetus siirrettiin Saimaan ammattikorkeakouluun. Ainakin Tampereella, Vaasassa ja Helsingissä on selvitetty tai selvitetään parhaillaan kielikeskusopetuksen järjestämistä ja suhdetta tutkintoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää erityisesti Tampere3-yhteistyöhön vedoten muutoksia yliopistolakiin. Muutosten tarkoituksen on laajentaa huomattavasti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetusyhteistyön mahdollisuuksia. Lakiluonnoksessa esitetään, että yliopiston tulee jatkossa antaa *pääosa* sen tutkintojen ja alojen opetuksesta itse. Käytännössä 49 % tutkinto-opetuksesta voitaisiin siirtää toiseen yliopistoon tai ammattikorkeakouluun.

YLL ja OAJ näkevät uudistuksen synnyttävän selkeitä uhkia koulutukselle, joista keskeinen on yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteiden yhdenmukaistaminen kustannusäästöjen saavuttamiseksi. Henkilöstön aseman turvaamiseen ei lakiesityksessä ole kiinnitetty minkäänlaista huomiota. Lisäksi mielestämme yliopistojen opetuksen ja opiskelun tulee aina linkittyä tiedeyhteisön toimintaan.

YLL:n lausuntoja ja blogikirjoitus

YLL on antanut kuluvana vuonna kolme yliopistopolitiikkaa koskevaa lausuntoa. Ne löytyvät (vain suomeksi) YLL:n nettisivulta kohdasta Edunvalvonta > YLL:n lausunnot.

- Lausunto OKM:lle ylioppilastutkinnon hyödyntämisestä korkeakoulujen valintamenettelyissä (20.1.2017)
- Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arvioinnista (20.3.2017, suullinen kuuleminen 21.3.2017)
- Lausunto OKM:lle koskien opetusyhteistyön mahdollisuuksien laajentamista ja Tampere3:a (5.5.2017)

Yliopistojen opetusalan liitto YLL

Lisäksi tulossa:

- Lausunto OKM:lle ammatillisen toisen asteen tutkintojen parempaa hyödyntämistä korkeakoulujen valintamenettelyissä pohtineen työryhmän raportista (31.5.2017)
- Lausunto OKM:lle Gaudeamus igitur - ylioppilastutkinnon kehittäminen (15.6.2017)

Myös OAJ on jättänyt useita yliopistopolitiikkaa koskevia lausuntoja, joissa näkyvät vahvasti YLL:n näkemykset. OAJ:n kevätvaltuusto otti 11.5. osaltaan kantaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erilaisten profiilien puolesta. Tähän liittyvä YLL-valtuustoryhmän puheenjohtaja Erja Kososen kirjoitus löytyy YLL-blogista sivulta <http://www.yll.fi/>.

Ajankohtaista yliopistopolitiikasta: lukukausimaksukeskustelun paluu

Useat taloustieteilijät esittävät kohtuullisten lukukausimaksujen perimistä myös suomalaisilta ja ETA-maiden opiskelijoilta. Asiaan liittyen on järjestetty seminaareja ja aihe tulee varmuudella jatkossa olemaan esillä. Ks. myös. <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Muistio-Brief-58.pdf>.

YLL on aina puolustanut korkeakouluopintojen maksuttomuutta. Kokemus on myös osoittanut, että esitettyjä reunaehtoja (esim. maksujen kohtuullisuus) on huomattavan helppoa muuttaa sen jälkeen kun periaatteellinen päätös esim. maksujen käyttöönotosta on tehty.

Opetus- ja tutkimusaineistojen tekijänoikeudet

Yliopistoissa on sovittu varsin vähän tutkimus- ja opetusaineistojen tekijänoikeuksista. Tutkimusaineistojen ja sopimustutkimuksen osalta on saatettu sopia projektikohtaisesti, mutta esim. opettajien digitaalisten materiaalien käyttöoikeuksista ei ole tehty kovin paljon sopimuksia. Joissakin yliopistoissa on uusille työntekijöille työsuhteen alussa solmittavan työsopimuksen liitteeksi laitettu klausuuli oikeuksien osittaisesta, vastikkeettomasta luovutuksesta.

Opetusmateriaalien tekijänoikeuksista sopiminen lienee edessä erityisesti digitaalisten aineistojen määrän kasvaessa. Työnantaja saattaa esittää sopimuksena esim. opetusaineistojen käyttöoikeuden, edelleen luovutusosoikeuden ja muuttamisoikeuksien siirtämistä yliopistolle. Sopiminen tarkoittaa, että molemmat osapuolet sopivat asiasta vapaaehtoisesti, ilman pakkoa.

OAJ:n oikeusturvaosaston kanta on yksiselitteinen: käyttö-, muuntelu- ja edelleen luovutusosoikeuksien siirtäminen työnantajalle vastikkeetta on kohtuuton sopimusehto. Jos oikeuksien jakamisesta työnantajan kanssa sovitaan, on lisäksi erikseen sovittava mahdollisesta kaupallisesta hyödyntämisestä. OAJ suosittaa sopimaan oikeuksien

Yliopistojen opetusalan liitto YLL

jakamisesta aineistokohtaisesti, mutta työnantaja varmaankin tavoittelee yleisluonteisempaa sopimusta. Huom! Oikeuksien luovuttamisesta sovittaessa kannattanee keskustella ainoastaan rinnakkaisista oikeuksista, niin että työntekijälle jää aina myös itselleen oikeus käyttää tekemiään materiaaleja.

Sovittaessa on aina tiedettävä, mistä sovitaan. Ääriesimerkki epämääräisestä sopimuksesta olisi kaikkien oikeuksien vastikkeeton luovuttaminen hamaan tulevaisuuteen asti. Niin tekijänoikeuslaki 29 §, työsopimuslaki 10 luku 2 § kuin oikeustoimilakikin (laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista) 36 § ottavat kantaa kohtuuttomien sopimusten sovitteluun tai huomiotta jättämiseen.

Itseäni pohdituttaa myös, milloin opetusmateriaali on valmis. Kun olen opettanut opintojakson kerran, vai kun olen opettanut sen useita kertoja ja muokannut materiaaleja mm. omaan reflektointiin ja opiskelijapalautteeseen perustuen?

Opetusalalla ei ole tavanomaista, että opettaja osana työtehtäviään tekee opetusmateriaalia työnantajalle. Kannattaa miettiä tätä myös työsuunnitelmaa tehtäessä – eritelläänkö opetusmateriaalien tekemiseen kuluva aika ja sitoudutaan materiaalien tekemiseen vai kirjataanko yleisemmällä tasolla opetuksen valmisteluun käytettävä aika (joka yleensä sisältää opetusmateriaalin tekemistä omaan käyttöön)?

Yliopistoissa opettajat jakavat omasta tahdostaan paljon opetusmateriaalia keskenään. Siinä ei ole mitään ongelmaa – päinvastoin. Asiaa on tässä kirjeessä tarkasteltu tietoisesta juridisesta näkökulmasta jäsenten oikeusturvan takaamiseksi.

Työaikakysymykset (oman työajan seuranta)

Paikoitellen ei voi olla huomaamatta, että töitä pyritään järjestelemään tai määrittelemään niin, että työntekijän työpanoksesta saadaan ulosmitattua mahdollisimman paljon määrällistä tulosta. Työehtosopimusneuvottelut käynnistyvät syksyllä 2017. Nykyinen sopimus on voimassa 31.1.2018 asti. Opettajien työaikajärjestelmä perustuu kontaktiopetusmääriin ja niiden vaatimaan valmistelu- ja ohjausaikaan. Jo jonkin aikaa on käyty keskustelua kontaktiopetuksen käsitteen mielekkyydestä ja tarpeesta määritellä se uudelleen. Taustalla ovat erityisesti opetuksen monimuotoistuminen ja digitalisaatio.

Keskusteluun voi lähitulevaisuudessa nousta myös korostetusti opetuksen vaatiman valmistelu- ja ohjausajan määrä. Tässä yhteydessä voi olla hyödyllistä, jos työntekijällä on tietoa tai jopa dokumentointia oman työaikansa jakautumisesta erilaisiin tehtäviin. Eräs tapa saada tästä tietoa on seurata omaa työaikaan. Harkitse sitä, jos arvioit että tieto voi olla sinulle hyödyllistä. Omakin dokumentointi on hyväksytty oikeuskäytännössä faktaksi. Oman työajan seurannasta ei ole mitään raportointivelvoitetta kenellekään. Tätä tarkoitusta varten löytyy mm. sovelluksia puhelimeen (ns. appsejä).

Yliopistojen opetusalan liitto YLL

On mahdollista, että OAJ tai YLL tekee tulevana lukuvuonna työaikaan liittyviä jäsenkyselyitä. Kyselyiden tuottama tieto on hyödyllistä työaikaneuvotteluissa. Mahdollisista kyselyistä tehdään niin kevyitä kuin mahdollista.

#kannustusryhmä

YLL on OAJ:n ohella lähtenyt mukaan tasavallan presidentti Sauli Niinistön aloitteesta käynnistettyyn #kannustusryhmä-hankkeeseen (<https://kannustusryhma.fi/>). Ajatuksena on perustaa kannustusryhmä kiusaamisen ehkäisemiseen ja estämiseen. Tarkkoja ohjeita tai toimintamalleja ei kuitenkaan ole olemassa, vaan kaikki #kannustusryhmä-toiminnan toteuttajalla on vapaat kädet miettiä, mitä tämä toiminta missäkin on. YLL haluaa kannustaa jäseniään vapaamuotoisesti keksimään keinoja ja jakamaan käytäntöjä kollegoiden ja opiskelijoiden tsemppaamiseen ja tukemiseen. Jos haluatte pitää pienen ideatuokion kollegoiden kesken ja lähettää ajatuksia, kokemuksia ja ideoita osoitteeseen seppo.sainio@helsinki.fi, jaamme näitä otsikon #kannustusryhmä alla.

Vapaa-ajan matkavakuutus / SOS-international

OAJ:n jäsenyyteen kuuluvan vapaa-ajan matkavakuutus sisältää SOS-international alarm center -palvelun. Puhelinnumero löytyy jäsenkortin kääntöpuolelta. Kun tarvitset matkallasi turvaa, soita ensin tähän numeroon, josta saat suomenkielistä palvelua 24 t vuorokaudessa (myös ruotsi ja englanti). Jos joudut hakeutumaan sairaalaan missä päin maailmaa tahansa, tästä numerosta saat tiedon lähimmästä sairaalasta, jossa hoidon laatu ja turvallisuus taataan ja josta saat tarvittaessa erikoistuneita lääkäripalveluita. Tiedossa on tapauksia, joissa sairaala on saattanut (rahastustarkoituksessa) määrätä useita seurantakäyntejä ja veloittaa tuhansia euroja jälkikäteen oireesta, joka normaalisti selviää yhdellä diagnoosilla ja reseptillä. SOS-international -palvelussa on tieto sairaaloista, joissa kokemukset hoidosta ovat hyviä ja potilasturvallisuus taataan. Palvelulla on myös useita sopimussairaaloita ympäri maailman.

SOS-international numeroon voit soittaa myös joutuessasi matkalla muuhun hankalaan tilanteeseen tai poikkeustilanteeseen alkaen lentojen peruuntumisesta erilaisiin katastrofeihin. Esim. terrori-iskujen yhteydessä SOS-international on toimittanut paikalle pikaisella aikataululla myös psykologista apua.

Member+

Kaikkien akavalaisten yhteiset ja Akavan jäsenliittojen omat jäsenedut on koottu uuteen Member+ -palveluun. Myös OAJ:n edut ovat nähtävissä, kun jäsen rekisteröityy palvelun käyttäjäksi osoitteessa <http://www.memberplus.fi/>, vaikka OAJ:n omien etujen käyttöönotto edellyttääkin useimmiten kirjautumista OAJ:n jäsensivuille.

Yliopistojen opetusalan liitto YLL

OAJ:n paperisen kalenterin tilaus

OAJ:n jäsensivujen kohdasta Omat tiedot > Jäsentiedot on raskittava ruutu "Kalenteri: kyllä" jos haluat saada OAJ-kalenterin vuosittain kotiisi. Oletusarvona saattaa olla "Kalenteri: ei", vaikka et olisi tehnyt tätä muutosta. Voit halutessasi myöhemmin perua tilauksen poistamalla rastin ruudusta.

Toivotan kaikille hyvää kesää!

Seppo Sainio

puheenjohtaja

puh. 040 86 55 479